

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICCE

Autor práce: Kateřina Tomešová, DiS.
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinované studium
Vedoucí práce: Mgr. Jiří Fuchs
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji Mgr. Jiřímu Fuchsovi za užitečnou metodickou pomoc, připomínky a rady při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala Petře Krátoškové, DiS., ředitelce organizace Poradna pro integraci, za umožnění studijního pobytu v uvedené organizaci a získání praktických zkušeností v oblasti práce nestátních organizací.

Poděkování patří i plk. Mgr. Aleši Benediktovi, vedoucímu Odboru cizinecké policie Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy, tehdejšímu řediteli Oblastního ředitelství služby cizinecké policie Praha a jeho tehdejšímu náměstkovi plk. Ing. Bc. Jiřímu Sellnerovi za vstřícný přístup a schválení studijního pobytu v Poradně pro integraci.

ABSTRAKT

TOMEŠOVÁ, K. *Migrace v České republice : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 44 s. Vedoucí bakalářské práce : Mgr. Jiří Fuchs.

Klíčová slova: migrace, uprchlík, žadatel o azyl, mezinárodní ochrana, azylové řízení, státní organizace, nestátní organizace

Práce je zaměřena obecně na migraci osob. Popisuje stručně příčiny, důsledky a směr migrace ve světě. Je zde uvedena právní úprava migrace v České republice. Dále je zde popsán proces řízení o udělení azylu v České republice. Práce se dále zabývá státními a nestátními organizacemi pro pomoc uprchlíkům. Slouží jako příručka pro cizince, kteří žádají v České republice o azyl. Má jim odpovědět na základní otázky, týkající se řízení o udělení azylu, právní úpravy a pomoci na území České republiky. Závěr je porovnání práce státních a nestátních organizací na základě získaných vlastních poznatků a porovnání zkušeností cizinců s těmito organizacemi.

ABSTRACT

TOMEŠOVÁ, K. *Migration in the Czech Republic : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 44 p. Supervisor : Mgr. Jiří Fuchs.

Key words: migration, refugee, applicant for asylum, international protection, asylum process, governmental and non-governmental organization

My thesis is focused on a migration of people in general. The main reasons, effects and the stream of migration in the world are given and described in it. The legal regulations of migration for the Czech Republic are also presented. The main part of the thesis is the description of the whole process of conferment of asylum in the Czech Republic, the role of governmental and non-governmental organizations which help refugees and potential asylum seekers. This could be used as a reference book for the foreigners who are applying for asylum in the Czech Republic. This part can explain and answer the essential issues connected with the conferment of asylum, legal regulations, help and assistance to asylum seekers and refugees in the Czech Republic.

The conclusion is targeted on the comparison of work and activities between governmental and non-governmental organizations according to own findings and the comparison of the foreigners' experiences with these organizations.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
1.1 Cíl bakalářské práce	9
1.2 Metodika bakalářské práce	9
1.2.1 Sběr dat	9
1.2.2 Analýza	10
1.2.3 Syntéza	11
1.2.4 Srovnávání	11
2 MIGRACE	12
2.1 Příčiny	12
2.2 Hlavní proudy migrace v Evropě	13
2.3 Výhody migrace a problémy s ní spojené	13
2.4 Legislativní úpravy migrace v České republice	14
2.4.1 Zákon číslo 326/1999 Sb.	14
2.4.2 Zákon č. 325/1999 Sb.	15
2.4.3 Mezinárodní úmluva o právním postavení uprchlíků	15
2.4.4 Protokol týkající se právního postavení uprchlíků	16
2.5 Nejčastější státní příslušnost žadatelů o azyl v ČR	17
3 MEZINÁRODNÍ OCHRANA V ČESKÉ REPUBLICE	20
3.1 Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra	20
3.1.1 Úkoly a činnost odboru	20
3.1.2 Struktura odboru	21
3.1.3 Náplň činnosti jednotlivých oddělení	21
3.2 Azylové řízení v České republice	23
3.2.1 Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany	23
3.2.2 Pobyt cizince v azylových zařízeních	25
3.2.2.1 Přijímací středisko	25

3.2.2.2	Pobytové středisko	26
3.2.2.3	Integrační azylové středisko	26
3.2.3	Informace o zemích původu	26
3.3	Dublinký systém	27
4	Organizace, které se v České republice zabývají problematikou cizinců	30
4.1	Mezinárodní organizace	30
4.1.1	Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky	30
4.1.2	Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)	31
4.2	Státní organizace	32
4.3	Nestátní organizace	32
4.3.1	Poradna pro integraci (PPI)	32
4.3.2	Sdružení pro integraci a migraci (SIMI)	33
4.3.3	Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)	34
4.3.4	Meta o.s.	34
4.3.5	Člověk v tísni	35
5	EMPIRICKÁ ČÁST	36
5.1	Pozorování	36
5.1.1	Základní body pozorování	36
5.1.2	Výsledek pozorování	36
5.2	Dotazník	38
5.2.1	Výsledek dotazníku	38
	ZÁVĚR	41
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	43
	SEZNAM GRAFŮ	45
	PŘÍLOHY	46

ÚVOD

Ve své práci se budu zabývat problematikou mezinárodní migrace. Nejprve definuji pojem, který se v textu objevuje a je jeho základem, a to migraci. V následujících kapitolách bude řeč o migraci jak mezikontinentální, tak interkontinentální, jejich hlavních světových proudech, prospěšnosti světu a problémech s ní spojených. Z větší části se však ve své práci budu věnovat migraci v České republice a její legislativní úpravě u nás. Dále bych chtěla přiblížit mezinárodní ochranu v České republice, azylové řízení, státní a nestátní organizace zabývající se otázkou migrace. V neposlední řadě se budu věnovat i porovnání práce státních a nestátních organizací zabývajících se otázkou migrace.

Téma migrace v České republice jsem si vybrala, jelikož se již jedenáct let touto problematikou zabývám profesionálně. Pracuji jako policista ve službě cizinecké policie. Za tuto dobu jsem si prošla pozice zabývající se problematikou povolování pobytu cizincům na území České republiky formou přechodných a dlouhodobých pobytů (dříve i trvalých pobytů). Několik let jsem také pracovala v oblasti zabývající se kontrolou cizinců, zda se na našem území zdržují oprávněně a plní zákonné podmínky pro pobyt u nás a případnými represemi formou udělení správního vyhoštění, či stíhání pro spáchání trestného činu. Jedná se o práci zajímavou, ale po obsahové stránce velmi rozsáhlou.

Problematikou azylu, azylového řízení a od 1. ledna 2011 i povolováním a prodloužováním dlouhodobých, přechodných a trvalých pobytů cizincům se zabývá Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky. I jejich práce je velmi obsáhlá a zaměřená jiným směrem než práce cizinecké policie. Obě problematiky se však zabývají migrací v České republice. Na území České republiky působí v tomto směru plno vládních i nevládních organizací na pomoc imigrantům a uprchlíkům.

V této práci bych se ráda zabývala problematikou v oblasti migrace mně příliš neznámou, a to problematikou mezinárodní ochrany v České republice. Závěrem bych ráda porovнала přístup jednotlivých „organizací“ k této problematice, jejich hlavní cíle, zkušenosti a přínos pro Českou republiku.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1.1 Cíl bakalářské práce

Cílem mé bakalářské práce je vysvětlení základních pojmů spojených s migrací, příčiny migrace a její hlavní proudy. Dále vysvětluje její výhody a nevýhody a právní úpravu. Dle statistiky žadatelů o azyl v České republice nám ukáže i nejčastější země původu samotných žadatelů. Práce je dále zaměřena na zpřehlednění procesu azylového řízení v České republice. Dále jsou v práci představeny organizace zabývající se problematikou cizinců v České republice, ať už se jedná o organizace mezinárodní, státní či nestátní.

Empirická část práce se zabývá získáním poznatků v oblasti práce státních a nestátních organizací zabývajících se imigranty a jejich samotným přístupem k cizincům. Cílem empirické části mé bakalářské práce je porovnání práce státních a nestátních organizací, vymezení jejich kladů a záporů v samotné problematice migrace.

1.2 Metodika bakalářské práce

Ve své bakalářské práci jsem použila metody kvantitativního výzkumu, a to metody sběru dat, analýzy, syntézy a srovnání. „Kvantitativní výzkum je výzkum používající statistické metody k popisu společenských jevů. Redukuje realitu na měřitelné znaky, které jsou dále zpracovány a interpretovány. Zahrnuje velký počet respondentů (oproti kvalitativnímu v.). Pomáhá testovat hypotézy.“¹

1.2.1 Sběr dat

Z techniky sběru dat jsme se v této práci zaměřila převážně na přímé pozorování a dotazník.

„Přímé pozorování je zaměřené, dobře plánované vnímání vybraných jevů. To, co bylo vnímáno, je pečlivě a systematicky zaznamenáno.“²

„Dotazníková metoda je shromažďování informací od dotazovaných osob a je

1 *Media guru – Kvantitativní výzkum* [online]. 2011 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.mediaguru.cz/medialni-slovník/23/1062.html>>

2 SOMR, M. *Základní metody výzkumu* [online]. České Budějovice, 2007 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/kat_ped_62141/zakladni_metody_vyzkumu.doc>

určena pro hromadné získávání údajů. Její objektivní výsledek závisí na teoretické bázi, z níž tazatel vychází a z promyšlené vědecké hypotézy, která je určujícím podkladem ke stylizaci otázek tak, aby postihovaly podstatné rysy zkoumaných jevů a procesů.³ „Přesná formulace konkrétního cíle a úlohy dotazníku ve vztahu ke zvolenému problému jsou základní podmínkou účelného koncipování dotazníku. Přispívají k cílevědomému obsahovému zaměření dotazníku i k jasnému zaměření jednotlivých položek na uzlové momenty. Naproti tomu nepřesné nebo příliš povšechné vymezení problému vede většinou k neujasněnosti celkové obsahové koncepce dotazníku a k orientaci na náhodné, nepodstatné stránky při shromažďování dat.“⁴

Data uvedená v této práci jsem získala převážně z vlastní profesní praxe a dále ze studijního pobytu v nevládní organizaci, kde mně bylo umožněno se plně zapojit do jejich pracovního procesu, abych mohla porovnat odlišnosti týkající se práce s cizinci a samotného přístupu k nim mezi vládní a nevládní organizací zabývající se migrací.

V rámci sběru dat jsem si vytvořila i dotazník pro cizince (příloha I), který jsem nechala vyplnit 50 respondentů, kteří jsou cizími státními příslušníky pobývajícími v České republice. Otázky byly kladeny tak, aby se z odpovědí dal porovnat názor a postoj samotných cizinců pobývajících v České republice k jednotlivým organizacím zabývajících se migrací. Otázky v dotazníku jsem volila jak uzavřené (strukturované) dichotomní, které dávají respondentovi možnost volby mezi odpovědí typu ano – ne, tak otázky otevřené (nestrukturované), kdy měli cizinci vyjádřit svůj názor. Samotná administrace dotazníku proběhla v dubnu 2011.

Dále jsem shromažďovala data za pomoci internetové sítě, kde jsem využívala různé zdroje na internetových stránkách, zejména ze stránek zabývajících se danou problematikou.

1.2.2 Analýza

„Analýza znamená rozbor, zejména jako všeobecnou metodu zkoumání jednotlivých složek a vlastností nějakého předmětu, jevu, činnosti; myšlenkové nebo faktické rozkládání jednoho na mnohé, celku na části, děje na akty.“⁵

3 SOMR, M. *Základní metody výzkumu* [online]. České Budějovice, 2007 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupný z WWW:

<www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/kat_ped_62141/zakladni_metody_vyzkumu.doc>

4 SKALKOVÁ, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Červený Kostelec: Severograf, 1983. 87 str. ISBN 14-411-83

5 KRAUS, J. A kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s.,

1.2.3 Syntéza

„Syntéza je shrnutí, sjednocení jednotlivých částí, složek v celek; shrnutí poznatků, dílčích výsledků.“⁶

1.2.4 Srovnávání

V mé bakalářské práci se jedná o srovnávání a porovnávání materiálů a informací získaných k dané problematice.

2007. 51 str. ISBN 978-80-200-1351-4

6 KRAUS, J. A kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2007. 765 str. ISBN 978-80-200-1351-4

2 MIGRACE

Jak jsem již v úvodu podotkla, hlavním pojmem této práce bude pojem **migrace**. Tento pojem se může definovat jako „změna sídliště skupin obyvatelstva“⁷. Migrací máme několik typů – mezinárodní, nebo v rámci jednoho státu a jeho územních celků. „**Mezinárodní migrace** je definována jako změna obvyklého pobytu za hranicemi státu, Organizace spojených národů stanovuje limitní hranici jednoho roku pobytu za hranicemi daného státu.“⁸

Pojem migrace se skládá ze dvou složek a sice **emigrace** (vystěhovalectví) a **imigrace** (přistěhovalectví). Obě části mají důležité dopady jak na politiku, ekonomii, demografii, kulturu, tak na psychologii i sociální uspořádání země, odkud lidé odcházejí i té, do které směřují.

„Lidé migrují už mnoho tisíciletí, avšak v posledních desetiletích nabrala migrace na obrátkách i rozmanitosti. Proto vědci, kteří se tomuto tématu věnují, posledních dvacet let občas nazývají „věkem migrace“.⁹

2.1 Příčiny

K emigraci ze své vlasti může vést odcházející osoby několikero důvodů. Ty lze rozdělit do dvou druhů: emigraci ekonomickou a politickou. Ekonomická emigrace vede lidi za lepší prací a penězi do vyspělejších zemí, než je ta jejich. Z politických důvodů opouští lidé své domovy kvůli represím daného režimu, který je ve státě či území nastolen.

Směr a velikost migrace určují tzv. „push“ a „pull“ faktory. Mezi „push“ faktory se řadí ekonomická nestabilita, změna životních standardů, rychlý demografický růst, válečné, náboženské a národnostní střety a zhoršování kvality životního prostředí. „Pull“ faktory naopak přitahují lidi do zemí s politickou stabilitou, ekonomickou prosperitou, vysokou kvalitou života, svobodou a možností seberealizace.

V dnešní době existují dva základní migrační trendy pohybu: z Jihu na Sever

7 KRAUS, J. A kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2007. 520 str. ISBN 978-80-200-1351-4

8 *Demografie – Migrace* [online]. 2009 [cit. 5. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_migrace=>

9 KING, R. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta a. s., 2008. 8 str. ISBN 978-80-204-1706-0

a z Východu na Západ. Z Afriky emigrují lidé do Evropy, z Jižní Ameriky směřují emigranti především do Spojených států amerických. Z východu přicházejí do Evropy hlavně obyvatelé států, které dříve byly součástí Sovětského svazu. Míří k nám též lidé z východní Asie.

2.2 Hlavní proudy migrace v Evropě

Do jižní, západní, ale i střední Evropy putují tisíce lidí ze severní Afriky, Blízkého východu i z východní Asie. Do evropských států ležících na pobřeží Středozemního moře, nebo v něm míří hlavně obyvatelé přímořských afrických států. Dobře se s přívalem emigrantů vypořádalo Španělsko, velmi špatně je na tom například Malta. V tomto případě se jedná hlavně o nelegální imigraci. Na Maltu plují dřevěné čluny přeplněné uprchlíky. Problém také představují imigranti z muslimských zemí do Francie, kde je jich početná menšina. Do Velké Británie zase míří lidé z jejich bývalých kolonií, zejména z Pákistánu a Indie. Střední Evropa hostí hodně imigrantů ze zemí bývalého Sovětského svazu, v Německu žije nejpočetnější turecká menšina v Evropě, v České republice žije nemalý počet lidí vietnamského původu.

2.3 Výhody migrace a problémy s ní spojené

Migrace může být výhodná v obou směrech. Imigrace je výhodná především pro zemi, kam míří kroky toho kterého člověka, protože tady zaplňuje prázdné místo na trhu práce a utrácí tu vydělané peníze alespoň za jídlo, oblečení a ubytování. „V tomto systému migrace mají cílové země z migrantů okamžitý prospěch. Dostane se jim „hotových“ pracovníků, na jejichž výchovu a vzdělání nemusely vydat ani dolar a kteří přijíždějí, aby začali pracovat v továrnách, na farmách i staveništích, kde se místním pracovat nechce. Tím je podporován ekonomický růst i národní příjem.“ Tento člověk pak může posílat peníze rodině do své domovské země, které tím také pomáhá jako emigrant. „V zemích jako jsou Mexiko, Maroko či Filipíny, jdou tyto částky do miliard dolarů ročně a tvoří podstatnou část příjmů celé ekonomiky. Tyto výdělků mohou zapříčinit ekonomický růst, samozřejmě v případě, že jsou investovány rozumně, ovšem spíše se spotřebují na běžné konzumní zboží či stavbu nových domů.“¹⁰

Bohužel negativa migrace převládají nad pozitivy. S mezinárodní migrací jsou

10 KING, R. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta a. s., 2008. 12 str. ISBN 978-80-204-1706-0

spojeny problémy jako nelegální migrace, obchod s lidmi, zvýšená kriminalita. Velké problémy s nelegální imigrací mají Spojené státy americké a také již zmíněná Malta. Na její území ročně vstoupí stovky uprchlíků, hlavně z Libye. Skupiny lidí se snaží přeplout z pevniny na ostrov na dřevěných bárkách, na kterých často nalézají smrt.

Obchod s lidmi představuje další zásadní problém, který je z mnoha důvodů těžko řešitelný. Velmi kontroverzní je obchod s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Nejen že je to zcela neetické, horší je, že mnohé oběti si samy neuvědomují, že se staly oběťmi, jelikož pocházejí z nuzných poměrů a nyní se mají lépe.

„Rodné země migrantů mohou také trpět následky „odlivu mozků“ - ztrátou těch nejtalentovanějších a nejvzdělanějších mladých lidí. S tím souvisí fenomén tzv. „mrhání mozky“. Jde o situaci, kdy vzdělaní lidé emigrují do bohatší země, kde ovšem nemohou využít svou kvalifikaci, někdy prostě proto, že tam nejsou legálně. Snadno tak můžete narazit na „taxikáře s doktorátem“, který vykonává manuální práci, protože plat, jehož se mu za ni dostane, zdaleka převyšuje cokoli, co by mohl dostat doma, i když tam třeba pracoval jako učitel či inženýr.“¹¹

Odlišné kultury, zvyky, hodnoty nebo vnější biologické znaky imigrantů mohou u obyvatel území vyvolávat xenofobii¹² a vést až k rasové nenávisti.

2.4 Legislativní úpravy migrace v České republice

V právním systému České republiky máme dvě základní právní normy upravující imigraci u nás. Jedná se zákon číslo 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon číslo 325/1999 Sb., o azylu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dále je náš stát mimo jiné vázán důležitou Mezinárodní úmluvou o postavení uprchlíků a Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků.

2.4.1 Zákon číslo 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen

11 KING, R. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta a. s., 2008. 12-13 str. ISBN 978-80-204-1706-0

12 Odpor, nepřátelství, nedůvěra ke všemu cizímu; strach k cizincům a nenávist k nim. KRAUS, J. A kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2007. 863 str. ISBN 978-80-200-1351-4

zákon č. 326/1999 Sb.)

Tento zákon upravuje podmínky vstupu, pobytu a vycestování cizinců z území České republiky. Zákon dělí cizince na dvě skupiny: občané Evropské unie (stejný režim je uplatňován i vůči občanům Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska) a jejich rodinné příslušníky a cizince ze zemí mimo Evropskou unii, cizince z tzv. třetích zemí. Každá skupina má v tomto zákoně stanovené jiné podmínky, za kterých na našem území může pobývat, což je ovlivněno jak národním právem, tak právem Evropské unie.

Například v oblasti vízové politiky je Česká republika vázána „především nařízením Rady (ES) č. 539/2001 (ve znění pozdějších předpisů), které stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít vízum při překročení vnějších hranic (myšleno překročení vnější hranice ES), a seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou od vízové povinnosti osvobozeni. Od 21. prosince 2007 Česká republika plně uplatňuje i předpisy tzv. Schentenského acquis, neboť od tohoto data je Česká republika součástí schengenského prostoru.“¹³

2.4.2 Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 325/1999 Sb.)

Tento zákon upravuje problematiku cizinců, kteří projeví v České republice úmysl požádat o azyl. Upravuje právní a pobytový status cizince, který o azyl žádá, jeho práva a povinnosti. Stanoví důvody pro udělení azylu, rozšiřuje okruh osob, kdy lze žádost o azyl zamítnout jako zjevně nedůvodnou. Vymezuje dále vztah Úřadu vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky v Praze k Ministerstvu vnitra České republiky. Upřesňuje podmínky pro poskytování finančního příspěvku žadateli o azyl. Dále je zde řešena otázka dobrovolné repatriace¹⁴ žadatele zpět do země původu. V tomto zákoně je také upraven státní integrační program, který je zaměřen na osoby s uděleným azylem. Je zde také upraveno správní řízení vedené ve věci udělení azylu.

2.4.3 Mezinárodní úmluva o právním postavení uprchlíků

Jedná se o tzv. Ženevskou konvenci z 28. července 1951. Tato úmluva je od roku

13 MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Informační publikace pro cizince*. 1. vyd. Praha: Kufír s.r.o., 2009. 17 str. ISBN 978-80-254-5998-0

14 Návrat, navrácení, dopravení zpět do vlasti. KRAUS, J. A kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2007. 694 str. ISBN 978-80-200-1351-4

1991 pro Českou republiku právně závazná a obsahuje mimo jiné definici uprchlíka, kterému je možno udělit ochranu formou azylu. Dle této právní normy je uprchlíkem ten, kdo se v „důsledku událostí, které nastaly před 1. lednem 1951, nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti.“¹⁵

„Každý uprchlík má povinnost vůči státu, ve kterém se nachází – musí se podrobit zákonům a předpisům státu pobytu, zejména jeho předpisům týkajícím se udržování veřejného pořádku.“¹⁶

Uvedená úmluva vznikla v poválečném světě. Tento svět však již prošel zásadními změnami. Změny se nevyhnuly ani legislativám jednotlivých států. Mnohé státní ústavy i celé legislativní systémy byly přepracovány a aktualizovány, aby lépe odpovídaly současným podmínkám a trendům. Přesto jsou však takové normy, které zůstávají nedotčené. Jednou z nich zůstává i zmíněná Ženevská konvence se svou definicí uprchlíka. Měli bychom se zamyslet nad tím, zda by nebylo vhodné poupravit tuto normu tak, aby lépe odpovídala současnému stavu světa. Dnešní důvody vedoucí k emigraci jsou již daleko širší než dříve. Zamysleme se i nad tím, zda by se definice uprchlíka podle této úmluvy neměla rozšířit.

2.4.4 Protokol týkající se právního postavení uprchlíků

Jedná se o další mezinárodní právní normu, která doplňuje Ženevskou konvenci. Protokol byl přijat 31. ledna 1967 v New Yorku.

V tomto protokole došlo k rozšíření pojmu uprchlík. Došlo k odstranění časového a geografického omezení. Uprchlíkem se rozumí „jakákoliv osoba odpovídající definici článku 1 Úmluvy o právním postavení uprchlíků, jako by slova „následkem událostí nastalých před 1. lednem 1951 a ...“ a slova „... následkem těchto událostí“ byla vynechána.“¹⁷

15 *Dokumentační středisko pro lidská práva* [online]. 1999 [cit. 11. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kozy.cz/lp/zakony/index.htm>>

16 DAVID, V., aj. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2006. 256 str. ISBN 80-7201-628-8

17 *Dokumentační středisko pro lidská práva* [online]. 1999 [cit. 11. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.kozy.cz/lp/zakony/index.htm>>

2.5 Nejčastější státní příslušnost žadatelů o azyl v České republice

Poslední statistický průzkum Českého statistického úřadu týkající se migrace v České republice, obsahuje výsledky vztahující se k roku 2009. Byl vydán dne 3. prosince 2010 v knižní podobě a ukazuje, „že k 31. prosinci 2009 žádalo v České republice o udělení azylu celkem 1702 cizinců. Z tohoto bylo 444 nevyřízených případů za předcházející období (případy, kdy žádost byla podána v předchozích letech) a 1258 nově podaných žádosti (žádosti podané v roce 2009). Z Evropských zemí bylo 1163 žadatelů, z ostatních zemí 461 (převládají státní příslušníci bývalých států Sovětského svazu) a 78 osob bez státního občanství. Celkem bylo vydáno 1030 rozhodnutí, kdy azyl byl udělen 75 osobám a doplňková ochrana 401 osobám. Žádosti zamítnuté nebo řízení zastavená byla v 554 případech. Celkem 91 žádostí vzali sami žadatelé zpět. Nevyřízených případů, která se přesouvají na další období, tedy na rok 2010, zůstalo celkem 757.“¹⁸

„Nově přichozích žadatelů o azyl v roce 2009 bylo celkem 1258. Jednalo se o 416 žen a 842 mužů. Z Evropských zemí to bylo 876 žadatelů, z ostatních zemí 317 a 65 žadatelů bez státní příslušnosti. V tomto roce byla nejčastější státní příslušností u žadatelek Kazachstán (93), Mongolsko (66) a Ukrajina (65). U mužů pak Ukrajina (138), Kazachstán (93) a Mongolsko (93).

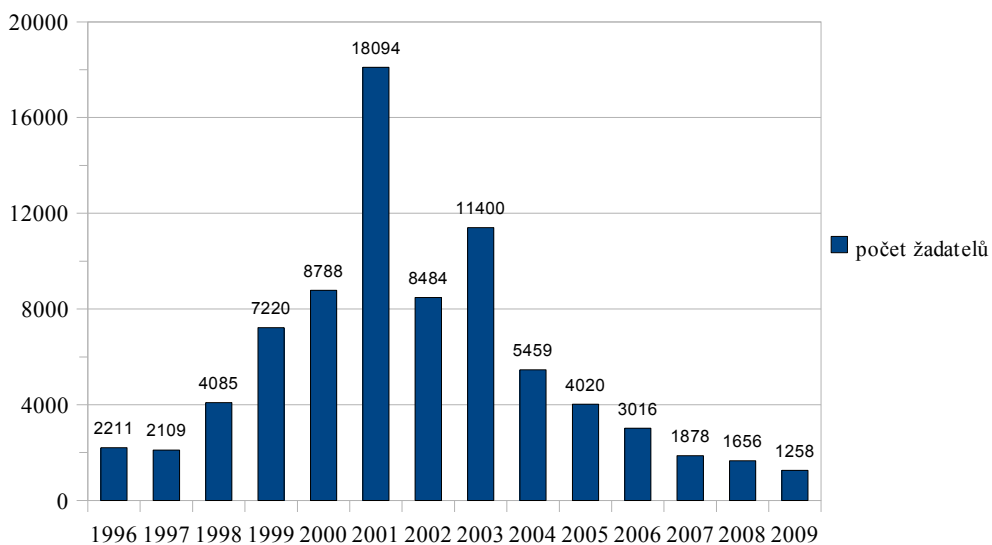
Nejčastější věk nových žadatelů v roce 2009 byl u žen 0-14 let (134 žadatelek), 25-29 let (75) a 20-24 let (52). U mužů to byl věk 25-29 (168), dále 30-34 let (158) a 0-14 let (144).“¹⁹

Vývoj počtu žadatelů o udělení azylu v České republice měl od roku 1996 do roku 2001 vzrůstající tendenci. V roce 2002 došlo k poklesu žadatelů u nás. V následujícím roce byl opět zaznamenán vzrůst. Od tohoto roku dochází k nepřetržitému poklesu, jak je uvedeno v následujícím grafu:

18 CHYTIL, D., aj. *Cizinci v České republice*. 10. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2010. str. 65-66
ISBN 978-80-250-2039-5

19 CHYTIL, D., aj. *Cizinci v České republice*. 10. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2010. str. 72-74
ISBN 978-80-250-2039-5

Graf 1: „Vývoj počtu žadatelů o azyl v České republice“²⁰

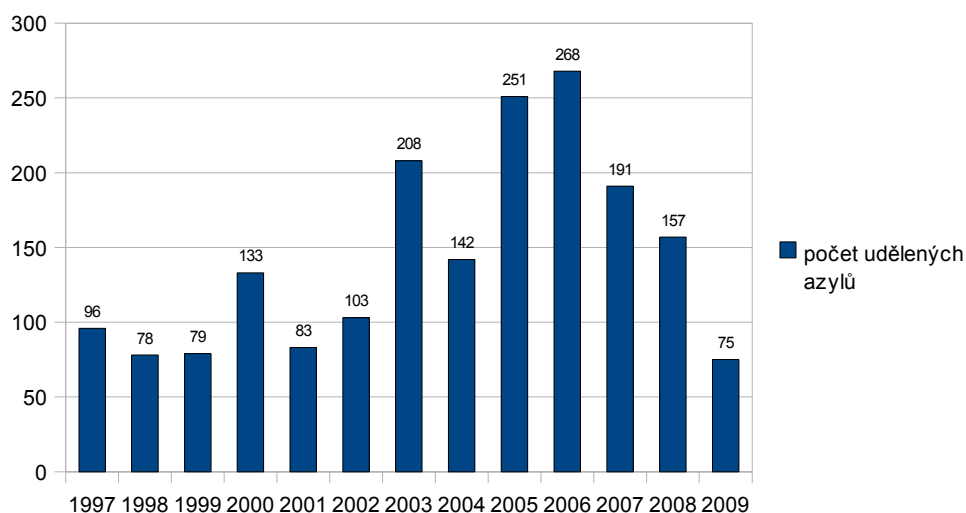

Pokles žadatelů v posledních letech je výsledkem vstupu České republiky do Evropské unie a zařazení do Schengenského prostoru, kde se členské země řídí Dublinskou úmluvou (viz str. 27).

Následující graf ukazuje vývoj cizinců s uděleným azylem v České republice od roku 1997 do roku 2009:

20 CHYTIL, D., aj. *Cizinci v České republice*. 10. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2010. str. 84 ISBN 978-80-250-2039-5

Graf 2: „Vývoj počtu cizinců s uděleným azylem v České republice

Nejčastěji u nás získali statut azylanta občané Ruska (celkem 323), Běloruska (313) a Afghánistánu (160).²¹

Z výše uvedených grafů vyplývá, že žadatelů o azyl je v České republice mnohonásobně více než cizinců, kterým je ve skutečnosti statut azylanta nakonec přiznán. Ve většině případů cizinci nesplňují podmínky pro udělení azylu.

21 CHYTIL, D., aj. *Cizinci v České republice*. 10. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2010. str. 84-85
ISBN 978-80-250-2039-5

3 MEZINÁRODNÍ OCHRANA V ČESKÉ REPUBLICE

Řízení o udělení mezinárodní ochrany v České republice se řídí zákonem č. 325/1999 Sb., kde je základní předmět úpravy a řadou dalších mezinárodních smluv, jak bylo již výše uvedeno.

3.1 Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra

Odbor azylové a migrační politiky je útvarem Ministerstva vnitra pro výkon působnosti vymezené ministerstvu v oblasti mezinárodní ochrany, uprchlictví, vstupu a pobytu cizinců, koncepce integrace cizinců, státního integračního programu a schengenské spolupráce. Odbor je útvarem ministerstva pro řízení organizační složky státu Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra; předkládá návrhy na zřízení či změnu charakteru azylových zařízení nebo zařízení pro zajištění cizinců. V čele odboru stojí ředitel PhDr. Tomáš Haišman.

3.1.1 Úkoly a činnost odboru

Mezi úkoly odboru azylové a migrační politiky patří integrační politika ve vztahu k azylantům a cizincům včetně realizace státního integračního programu na podporu integrace azylantů a v případě rozhodnutí vlády České republiky, pomoc cizincům s prokázaným českým původem žijících ve vzdálených nebo ohrožených teritoriích.

Odbor plní dále úkoly podle zákona o azylu, mimo úkolů, které provádí Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. Mezi úkoly odboru patří také zastupování ministerstva v řízení před soudy o žalobách podaných proti rozhodnutím vydaným ve správním řízení ve věci azylu. Odbor zastupuje ministerstvo také při řízení o kasačních stížnostech podávaných proti rozhodnutí soudů v azylových věcech k Nejvyššímu správnímu soudu, ústavních stížnostech podávaných proti rozhodnutí soudů v azylových věcech k Ústavnímu soudu a zastupuje ministerstvo před soudy ve věcech správního vyhoštění, prodloužení víza k pobytu nad 90 dní, nepovolení a zrušení pobytu.

Odbor azylové a migrační politiky se podílí na humanitárních programech, projektech zaměřených zejména na prevenci nelegální migrace, stabilizaci uprchlíků

v krizových oblastech a pomoci při vytváření azylové infrastruktury.

Dále odbor plní úkoly ministerstva vyplývající z mezinárodních smluv v oblasti státních hranic. Ve smyslu zákona o pobytu cizinců a zákona o cestovních dokladech je vyhlášen seznam hraničních přechodů, jejich provozní dobu a okruh osob, které mohou přes hraniční přechod vstoupit na území, nebo z něj vycestovat a uveřejňuje tento seznam ve Sbírce zákonů České republiky. Odbor plní úkoly ministerstva při sjednávání mezinárodních smluv v oblasti mezinárodní migrace - např. Smlouvy o bezvízovém styku nebo o readmisích²².

3.1.2 Struktura odboru

„Odbor se člení na dvacet oddělení. Jedná se o oddělení koordinace cizineckého správního řízení, oddělení metodiky, dozoru a kontroly v oblasti mezinárodní ochrany a trvalých pobytů, oddělení trvalých pobytů Jihočeský kraj, Jihomoravský kraj, Královéhradecký kraj, Moravskoslezský kraj, Plzeňský kraj, Ústecký kraj, Zlínský kraj, oddělení mezinárodní ochrany, oddělení Dublinského střediska, oddělení zástupčí činnosti a kasací, oddělení integrace cizinců a azylantů, oddělení koncepcí a analýz, oddělení Evropských komunitárních fondů, oddělení imigrace, oddělení zahraničních vztahů a informací o zemích původu, oddělení koordinace schengenské spolupráce a ochrany hranic, oddělení státní správy, evidencí a ekonomiky, oddělení azylové a migrační legislativy.“²³ Všechna oddělení spolu musí vzájemně spolupracovat, aby byla zachována funkčnost odboru.

3.1.3 Náplň činnosti jednotlivých oddělení

Oddělení koordinace cizineckého správního řízení vytváří podmínky pro činnost celého odboru, koordinuje plnění úkolů spadajících do působnosti více oddělení, vyžaduje mezirezortní spolupráci, odpovídá za zabezpečení a chod odboru.

Oddělení metodiky, dozoru a kontroly v oblasti mezinárodní ochrany a trvalých pobytů odpovídá za řízení o udělení nebo odnětí azylu nebo doplňkové ochrany. Plní

22 Readmisní smlouva – dohoda o navrácení ilegálních migrantů. KRAUS, J. A kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2007. 683 str. ISBN 978-80-200-1351-4

23 *Odbor azylové a migrační politiky* [online]. 2011 [cit. 11. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-azylove-a-migracni-politiky.aspx>>

úkoly na úseku kontroly, dozoru, metodiky a sjednocování postupů. Dále plní úkoly na úseku povolení či zrušení trvalého pobytu nebo postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta v oblasti kontroly, metodiky a ujednocení postupů. Nově plní dále úkoly na úseku přechodných a dlouhodobých pobytů.

Jednotlivá oddělení trvalých pobytů vedou správní řízení v 1. stupni o vydání povolení k trvalému pobytu nebo dlouhodobě pobývajícího rezidenta či jejich zrušení. Vydávají či odjímají cizinecký pas, pořizují biometrické údaje, dále vedou správní řízení spojená s vydáním, prodloužením nebo zrušením zelené karty a řízení ve věcech přechodných a dlouhodobých pobytů.

Oddělení mezinárodní ochrany vede správní řízení o udělení nebo odnětí azylu, doplňkové ochrany a dočasné ochrany. Jedná se celkem o šest pracovišť po celé České republice.

Oddělení Dublinského střediska odpovídá za určení státu příslušného k posouzení žádosti o azyl. Cizinec má za povinnost požádat o udělení azylu v zemi Evropské unie, na jejíž území vstoupí jako první. Jelikož nemáme vnější hranici Evropské unie, mimo mezinárodních letišť, počet žadatelů o azyl se v České republice snížil (viz graf 1 str. 18).

Oddělení zástupčí činnosti a kasací jedná za ministerstvo před soudy mimo jiné ve věcech mezinárodní ochrany včetně řízení o kasačních stížnostech a ve věcech pobytů cizinců včetně řízení o kasačních stížnostech.

Oddělení integrace cizinců a azylantů má na starosti adaptační, integrační a další programy v oblasti integrace cizinců a azylantů.

Oddělení koncepcí a analýz připravuje koncepce týkající se migrace a integrace, zpracovává analytické informace.

Oddělení Evropských komunitárních fondů plní úkoly vyplývající z členství České republiky v Evropské unii.

Oddělení imigrace plní mimo jiné úkoly stanovené zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

Oddělení zahraničních vztahů a informací o zemích původu realizuje mezinárodní spolupráci a podílí se na programech humanitární pomoci.

Oddělení koordinace schengenské spolupráce a ochrany hranic zajišťuje a koordinuje práci související s implementací a aplikací schengenského acquis.

Oddělení státní správy, evidencí a ekonomiky odpovídá mimo jiné za řádné hospodaření s finančními prostředky odboru a plní úkoly na úseku personální práce.

Oddělení azylové a migrační legislativy odpovídá za přípravu a návrh právních předpisů v oblasti problematiky mezinárodní ochrany.

3.2 Azylové řízení v České republice

Cizinec, který chce požádat Českou republiku o udělení azylu musí nejprve projevit úmysl požádat o udělení mezinárodní ochrany (§ 3 zákona č. 325/1999 Sb.). Tento projev učiní ústně do protokolu nebo písemně policii na hraničním přechodu, v přijímacím středisku nebo u cizinecké policie za podmínky, že se cizinec dostavil dobrovolně. Dále pak může prohlášení učinit policii v zařízení pro zajištění cizinců, ministerstvu ve zdravotnickém zařízení, je-li hospitalizován nebo ve vězení či vazbě. Po učiněném prohlášení má cizinec povinnost dostavit se do přijímacího střediska a podat si žádost o udělení mezinárodní ochrany (§ 10 zákona č. 325/1999 Sb.) vyplněním zákonem stanoveného tiskopisu. Tímto krokem je teprve zahájeno řízení o udělení mezinárodní ochrany. Nemůže-li se cizinec z objektivních důvodů dostavit (hospitalizace, vězení), přijde pracovník ministerstva vnitra za ním a sepiše s ním žádost na místě.

V přijímacím středisku provede policie s cizincem identifikační úkony. Cizinec má povinnost odevzdat svůj cestovní doklad, pokud jej má. Dále mu jsou sejmuty otisky prstů a je pořízena jeho fotografie. Zde proběhne též zdravotní prohlídka osoby (§ 46 zákona č. 325/1999 Sb.).

3.2.1 Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany

Podáním žádosti je zahájeno správní řízení ve věci udělení mezinárodní ochrany (§ 10 zákona č. 325/1999 Sb.). V žádosti vedle faktografických údajů²⁴ o cizinci a jeho rodině je uveden i důvod, který cizince přivedl k rozhodnutí odejít ze země původu. Celé řízení je vedeno v jeho mateřském jazyce nebo s jeho souhlasem v jazyce, kterému rozumí jak slovem tak písmem. Náklady na tlumočnicka hradí náš stát (§ 34 zákona č. 325/1999 Sb.). Po provedení nezbytných počátečních úkonů je žadatel přemístěn z přijímacího střediska do střediska pobytového. Zde je ubytován po celou dobu řízení o udělení mezinárodní ochrany v prvním stupni, než je vydané rozhodnutí.

V průběhu řízení se s žadatelem provede pohovor (§ 23 zákona č. 325/1999 Sb.),

²⁴ Údajů popisujících skutečnost. KRAUS, J. A kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2007. 231 str. ISBN 978-80-200-1351-4

který má specifikovat důvody, které byly v žádosti uvedeny. Tento úkon patří mezi nejdůležitější z celého azylového řízení, jelikož dává žadateli možnost popsat problémy a situaci v zemi původu.

Rozhodnutí vydává ministerstvo do devadesáti dnů ode dne zahájení řízení. Nelze li vzhledem k povaze věci rozhodnout v zákonné lhůtě, může ji ministerstvo prodloužit. Musí o této skutečnosti bez zbytečného odkladu písemně vyrozumět účastníka řízení (§ 27 zákona č. 325/1999 Sb.). Rozhodnutí nabývá právní moci dnem jeho doručení žadateli. Tento den je mu cizineckou policií vystaven výjezdní příkaz z území České republiky, který slouží k tomu, aby naší republiku ve stanovené době opustil.

Proti rozhodnutí o neudělení azylu lze podat rozklad do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí (§ 29 zákona č. 325/1999 Sb.). Proti rozhodnutí, kterým se návrh na zahájení řízení o udělení azylu zamítá jako zjevně nedůvodný, lze rozklad podat jen do 7 dnů. O rozkladu rozhoduje ministr vnitra na návrh zvláštní komise zřízené dle správního řádu a složené v poměru 3:4 ze zástupců státních orgánů a pracovníků nestátních institucí. Podmínkou členů komise je státní příslušnost České republiky.

Proti pravomocnému rozhodnutí lze také podat žalobu ke krajskému místně příslušnému soudu podle místa hlášeného pobytu cizince v době podání žaloby. Lze ji podat do 30 dnů ode dne doručení jak rozhodnutí o neudělení azylu, tak o rozkladu. Podání žaloby má ve většině případů odkladný účinek²⁵ na vykonatelnost²⁶ rozhodnutí. Odkladný účinek nemá rozhodnutí o zamítnutí udělení azylu v případech, kdy žadatel přichází ze státu, který Česká republika považuje za bezpečnou zemi původu nebo má více než jedno státní občanství a nevyužil ochrany některého ze států, jehož státní občanství má (§ 16 odst. 1 písm. e), f) zákona č. 325/1999 Sb.). Dále není přiznán odkladný účinek u rozhodnutí o zastavení řízení z důvodů, že žadatel například vzal návrh zpět, dle ministerstva odpadl důvod pro řízení, účastník zemřel, bez vážného důvodu se nedostavuje k pohovoru a jiné zákonem stanovené důvody (§ 25 zákona č. 325/1999 Sb.). Po celou dobu řízení se na účastníka pohlíží jako na žadatele o udělení

25 Odkladný účinek – způsobuje, že rozhodnutí nevejde v moc práva a po dobu, než je řízení pravomocně ukončeno, není schopné přinášet jakékoliv právní účinky. ONDRUŠ, R. *Správní řádnový zákon s důvodovou zprávou a poznámkami*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. 276 str. ISBN 80-7201-523-0

26 Vykonatelnost – je procesní institut, vlastnost soudního nebo správního rozhodnutí spočívající v jeho vynutitelnosti, především státní mocí, pokud nebude splněno dobrovolně. *Wikipedie* [online]. 2011 [cit. 13. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Vykonatelnost>>

azyly. Pokud podání žaloby nemá přiznáno odkladný účinek rozhodnutí, má účastník řízení povinnost se na území České republiky zdržovat v souladu se zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

V případě, kdy je i žaloba zamítnuta, je možné podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně. Každé podané kasační stížnosti je ze zákona přiznán odkladný účinek.

Cizinec nemůže do dvou let od pravomocného rozhodnutí o ukončení předchozího řízení o udělení azylu podat opakovanou žádost, pokud není zákonem stanoveno jinak. V případě, kdy však cizinec přesto v této lhůtě projeví úmysl požádat o azyl, je i tento úmysl přezkoumán, ale jen ministerstvo v případech hodných zřetele může tuto lhůtu prominout.

V případech zjevně nedůvodných či opakovaně podaných žádostí se provádí tzv. zrychlené řízení. Rozhodnuto musí být nejpozději do 30 dnů ode dne zahájení řízení. Zjevně nedůvodný návrh například je, uvádí-li účastník pouze ekonomické důvody, úmyslně uvádí nepravdivé údaje ke své totožnosti a státní příslušnosti a trvá na nich jako na pravých, zamlčuje svou pravou totožnost nebo chce pouze uniknout situaci všeobecné nouze (§ 16 zákona č. 325/1999 Sb.). Nedůvodným návrhem je i podaná žádost s cílem vyhnout se hrozícímu nebo již udělenému vyhoštění nebo vydání k trestnímu stíhání do ciziny, ačkoliv mohl žádat o udělení mezinárodní ochrany dříve.

3.2.2 Pobyt cizince v azylových zařízeních

Zákon o azylu hovoří o tzv. azylových zařízeních. Rozumí se tím přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylové středisko. Jejich rozlišení spočívá v účelu, který plní. Zřizovatelem všech těchto zařízení je Ministerstvo vnitra České republiky, Správa uprchlických zařízení. Je zde poskytováno zejména ubytování, stravování, psychologické, sociální, vzdělávací a poradenské služby a zajištěné aktivity pro volný čas. Většina těchto aktivit probíhá i v zařízeních pro zajištění cizinců, které provozuje rovněž Správa uprchlických zařízení. Od roku 2009 poskytuje i služby v Centrech na podporu integrace cizinců.

Vedení organizace sídlí v Praze, kde jsou i pracoviště, která centrálně zajišťují administrativní, správní, ekonomické a metodické činnosti.

3.2.2.1 Přijímací středisko

V tomto zařízení je žadatel povinen pobývat po zákonem stanovenou dobu, za

účelem provedení identifikačních úkonů, lékařského vyšetření apod. Porušení povinnosti pobývat v přijímacím středisku je hodnoceno jako přestupek. Toto středisko se nachází v Zastávce u Brna (Brno – venkov, Havířská 514) a v areálu Mezinárodního letiště Praha – Ruzyně.

3.2.2.2 Pobytové středisko

Po provedení nezbytných úkonů je žadatel přemístěn do pobytového střediska. Toto slouží k ubytování žadatelů do doby nabytí právní moci rozhodnutí o azylu. Zde má žadatel právo na bezplatné ubytování, stravu, jiné služby a na kapesné za podmínky, že strpěl v řízení o azylu úkony nezbytné ke zjištění jeho finančních a majetkových poměrů a tyto poměry jsou takové, že od něho nelze spravedlivě žádat ani částečnou úhradu služeb.

Žadatel má možnost toto středisko za určitých podmínek opustit a pobývat například v soukromí. A to pouze tehdy, jestliže to ministerstvo na základě informací policie povolí. Je-li účastník hlášen k pobytu mimo středisko, lze mu poskytnout finanční příspěvek, který se vyplácí nejvýše tři měsíce a je určen k překonání problémů v prvních měsících pobytu mimo azylové zařízení.

Pobytová střediska se nacházejí v Kostelci nad Orlicí a v Havířově (Havířov – Dolní Suchá, Na Kopci 5).

3.2.2.3 Integrační azylové středisko

Integrační azylové středisko slouží k přechodnému ubytování cizinců, kterým byl azyl v České republice udělen. Integrační střediska jsou čtyři a to v Brně (Brno – Židenice, Tovačovského 3), dále v České Lípě (Jiráskova 609), v Jaroměři a v Předlicích (Ústí nad Labem, Husitská cesta 217).

3.2.3 Informace o zemích původu

Tyto informace slouží jako jeden z podkladů pro vydání konečného rozhodnutí o žádosti o udělení azylu. Poskytují obecný popis situace v dané zemi v oblasti dodržování lidských a politických práv a občanských práv a svobod. Také umožňují ověřit skutečnosti uváděné žadateli, což je nezbytné pro posouzení všech relevantních skutečností podle zákona o azylu.

„Informace o zemích původu pro azylové řízení v České republice jsou získávány z širokého spektra informačních zdrojů, a to jak domácích, tak i zahraničních, vládních, nevládních, akademických, či mezinárodních, přičemž je kladen důraz na jejich objektivitu a nestrannost. Získané informace jsou vždy prověřovány z více zdrojů různých typů (domácí x zahraniční, vládní x nevládní x mezinárodní). Z převážné většiny se jedná o zdroje veřejně přístupné na internetu, dostupné zejména přes databáze Ecoinet Rakouského centra pro výzkum a dokumentaci v oblasti zemí původu a azylu (ACCORD) a REFWORLD Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR). Další informace jsou získávány od různých státních orgánů České republiky, zejména Ministerstva zahraničních věcí České republiky, dále v rámci spolupráce s partnerskými úřady a organizacemi v zahraničí a na jednáních v orgánech Evropské unie.

Mezi nejvíce používané zdroje popisující otázky dodržování lidských práv a politických a občanských práv a svobod patří například výroční zprávy Ministerstva zahraničních věcí Spojených států amerických o dodržování lidských práv a o svobodě vyznání; příručky o zemích Ministerstva vnitra Velké Británie; dokumenty Organizace spojených národů, zejména Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), Amnesty International a Human Rights Watch. Ve velké míře jsou využívány informace z domácího i zahraničního tisku a televize a internetového zpravodajství (BBC, CNN) či různých odborných periodik.²⁷

3.3 Dublinský systém

Jedná se o označení používané pro mechanismus, který určuje stát odpovědný za posouzení žádosti o azyl podané na území členských států Evropských společenství státním příslušníkem třetího státu. Je tvořen kritérii pro určení tohoto státu a pravidly pro uplatnění této odpovědnosti. Tento systém byl poprvé zakotven v Úmluvě o určení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetího státu na území členských států Evropských společenství přijatou v Dublinu dne 15. června 1990 (Dublinská úmluva – Dublin I).

Úmluva vstoupila v platnost 1. září 1997. Dnes je částečně nahrazena Nařízením Rady Evropských společenství č. 343/2003, stanovující kritéria a mechanismy pro určení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané v jednom z členských

27 *Mezinárodní ochrana* [online]. 2005 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azy/azyl.html>>

států Evropských společenství, které je označováno jako Dublin II.

Rozdíl mezi jednotlivými „Dubliny“ není příliš velký, reaguje pouze na problémy, které se objevily až při aplikaci Dublinu I. Například se jedná o okruh rodinných příslušníků, zavedení tranzitní zóny mezinárodních letišť a stanovení jiných lhůt.

Obě právní úpravy jsou postaveny na principu, že jen jeden členský stát je odpovědný za posouzení žádosti o udělení azylu podané na území členských států Evropských společenství. Pro žadatele to znamená, že právo na posouzení žádosti o azyl má pouze v jednom členském státě. Cílem je spravedlivé rozložení finančního břemene spojeného s řízením a následnou integrací azylantů do společnosti, vycestování neúspěšných žadatelů mimo území celého společenství a zabránění nekontrolovatelnému pohybu žadatelů po území členských států. Jde o zabránění jevu, „tzv. asylum shopping, který znamenal, že žadatel o azyl po odmítnutí v jednom státě Společenství žádal postupně o azyl v dalších členských státech.“²⁸ Dále zabránění dlouhodobému ponechání žadatele v právní nejistotě, když žádný stát neuznává svou příslušnost k posouzení jeho žádosti o azyl.

Stát, kterému vyplývá z tohoto systému povinnost se zabývat žádostí o udělení azylu, ji musí posoudit, schválit či zamítnout a pak přijmout taková opatření, aby neúspěšný žadatel opustil území členských států a úspěšný žadatel se zařadil do běžného života v nové zemi.

Přínosem by mělo být snížení finančních nákladů vynaložených na azylové řízení jak celému společenství, tak především jednotlivým členským státům.

Pro usnadnění aplikace slouží systém vytvořený pro porovnávání otisků prstů Eurodac. „Právní základ celého systému tvoří Nařízení Rady Evropských společenství č. 2725/2000 ze dne 11. prosince 2000 o zřízení systému Eurodac“²⁹, které je pro členské státy závazné. Systém je založen na povinném snímání otisků prstů žadatelů o azyl a cizinců nelegálně překračujících vnější hranici Evropské unie. Data jsou uchovávána dva roky. Třetí kategorie otisků tvoří otisky osob zadržovaných či zajištěných až při nelegálním pobytu na území členského státu. Porovnáním daktyloskopických otisků členský stát zjistí, zda cizinec nepožádal o azyl již v jiném členském státě

28 PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu*. 4. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2007. 204 str. ISBN 978-80-7201-686-0

29 PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu*. 4. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2007. 207 str. ISBN 978-80-7201-686-0

a nemůže tedy dojít k současnému či postupnému podávání žádostí o udělení azylu ve více členských státech Evropské unie.

4 Organizace, které se v České republice zabývají problematikou cizinců

V České republice se problematikou cizinců a jejich integrací do majoritní³⁰ společnosti zabývají jak mezinárodní organizace, tak státní a nestátní organizace.

4.1 Mezinárodní organizace

V České republice patří mezi nejdůležitější mezinárodní organizace Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky (UNHCR) a Mezinárodní organizace pro migraci (IOM).

4.1.1 Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky

Od roku 1951 pomáhá úřad všem lidem na celém světě, kteří byli nuceni opustit své domovy. Poskytuje lidem ubytování, jídlo, vodu ale i léky a lékařskou péči. Pomáhá lidem najít v nové zemi domov, nebo jim naopak pomáhá s návratem zpět do jejich domovů. Jedná se o jednu z nejdůležitějších humanitárních organizací na světě. Jeho zastoupení je v současné době již ve 117 zemích. Nestará se pouze o uprchlíky, ale i o osoby žádající o azyl nebo osoby bez státní příslušnosti.

Hlavním posláním této organizace je mezinárodní ochrana, záruka respektování lidských práv uprchlíků, možnost, aby každý mohl podat žádost o azyl a jistota, že nikdo nebude nedobrovolně vrácen do země, kde nejsou dodržována lidská práva. Úřad podporuje mezinárodní úmluvy o uprchlictví, dohlíží na dodržování mezinárodního práva a uprchlíkům poskytuje materiální pomoc.

Hlavní sídlo organizace je v Ženevě, ve Švýcarsku, ale jeho kanceláře se nacházejí již celkem ve 117 zemích světa. Převážnou náplní práce zaměstnanců úřadu je práce v terénu, často v odlehlých oblastech světa v těžkých a nebezpečných podmínkách, například v Angole, Kongu, Guinei, Afghánistánu a dalších. Spolupracuje s dalšími státními i nestátními organizacemi. Za svou humanitární práci organizace získala již dvakrát Nobelovu cenu míru.

Současným a v pořadí již desátým vysokým komisařem Organizace spojených

30 Většinové. KRAUS, J. A kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2007. 497 str. ISBN 978-80-200-1351-4

národů pro uprchlíky je António Guterres, bývalý portugalský premiér, který do funkce nastoupil v červnu roku 2005. „Jako Vysoký komisař povede jednu z nejdůležitějších humanitárních organizací, která má v současné době přes 6000 zaměstnanců ve více než 115 zemích světa, přičemž pomáhá asi 17 milionům uprchlíků a dalších osob, které do mandátu organizace spadají.“³¹

V České republice byl Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky otevřen v roce 1992 a sídlí v Praze.

4.1.2 Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)

Mezinárodní organizace pro migraci (International Organization for Migration – IOM) je taktéž mezivládní organizace s hlavním sídlem v Ženevě ve Švýcarsku. Byla založena v roce 1951. „IOM požívá plného statutu právnické osoby a jako subjektu mezinárodního práva jsou jí přiznány veškeré výsady a imunity.“³² Řídí se heslem, že humánní a řízená migrace přináší užitek jak migrantům, tak i společnosti.

„V České republice působí Mezinárodní organizace pro migraci od roku 1998 na základě smlouvy sepsané mezi IOM a Českou republikou dne 15. října 1997. Zpočátku se zabývala zejména hlavním programem, což jsou dobrovolné asistované návraty. IOM Praha tímto programem nabízí migrantům možnost se dobrovolně vrátit do zemí původu bez administrativních průtahů.“³³ Organizace pomáhá migrantům zajistit platné cestovní doklady a prostředky, aby mohli legálně opustit Českou republiku. Výhodou je také to, že se migranti vrací jako turisté, bez informování lokálních úřadů. Nejčastějšími klienti tohoto programu jsou státní příslušníci Moldavska, Číny, Gruzie a dalších.

Další významnou činností je prevence a potírání obchodu s lidmi, jak za účelem sexuálního vykořisťování, tak i nucených prací. Dále provádí výzkum a pořádá informační semináře. IOM dále realizuje informační kampaně pro Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky v rámci projektu Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků. Tento projekt představuje první pokus České republiky o aktivní imigrační politiku. Základem integračních aktivit organizace je přímá spolupráce s komunitami cizinců a jejich zastřešujícími organizacemi. Společnou prací vznikly například webové

31 Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky – Základní informace [online]. 2005 [cit. 12. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.cz/zakladni/?cid=10>>

32 Mezinárodní organizace pro migraci [online]. 2005 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://iom.ecn.cz/o-nas.shtml>>

33 Mezinárodní organizace pro migraci [online]. 2005 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://iom.ecn.cz/o-nas.shtml>>

stránky Doma v České republice na www.domavcr.cz, které slouží k šíření informací. Pro státní správu pak byly vytvořeny stránky www.cizinci.cz.

4.2 Státní organizace

Nejdůležitější státní organizací řešící otázky migrace v České republice je Ministerstvo vnitra České republiky, zejména jeho Odbor azylové a migrační politiky (viz str. 20) a Správa uprchlických zařízení, dále pak Policie České republiky, služba cizinecké policie, která dohlíží na dodržování zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, na dodržování povinností cizinců v souvislosti s jejich pobytem, kontroluje, zda cizinci plní zákonné podmínky pro pobyt u nás, zda plní účel, pro který jim byl pobyt na území udělen, řeší represe udělením správního vyhoštění či stíháním pro trestný čin. Kontroluje i povinnosti ubytovatele cizinců či dopravce a řeší jejich delikty.

Od 1. ledna 2009 přešla problematika povolování trvalých pobytů cizincům na Odbor azylové a migrační politiky. Od 1. ledna 2011 přešla pod azylový odbor následně i kompletní problematika povolování pobytu jak přechodného tak i dlouhodobého.

Dále mezi státní organizace lze zahrnout veškerá ministerstva, která se podílí na koncepci integrace cizinců, jako například Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zahraničí.

4.3 Nestátní organizace

V České republice působí velká škála nestátních organizací. Většinou se každá organizace úzce specializuje na konkrétní problém, ve kterém poskytuje svou pomoc. I v oblasti migrace v České republice působí přibližně deset neziskových nestátních organizací. Jedny z nejznámějších jsou Poradna pro integraci, Sdružení pro integraci a migraci, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Meta či Člověk v tísni.

4.3.1 Poradna pro integraci (PPI)

Poradna pro integraci má v republice dvě pobočky. První je v Ústí nad Labem a druhá sídlí v Praze. Působnost poradny je celorepubliková. Jedná se o neziskovou organizaci, která je provozována z finančních dotací jak od státu tak Evropské unie. Náplní práce poradny je bezplatné poskytování sociálního a právního poradenství,

komunitní aktivity, bezplatný přístup k internetu a k zahraničnímu tisku, medializace problematiky azylantů, informovanost o zemích původu klientů. Cílem poradny je minimalizovat konflikty s majoritní společností. Poradna pořádá i etnické večery a další akce, přednášky, zajišťuje výuku českého jazyka pro cizince (cizinec doplácí pouze 500 Kč). Její cílovou skupinou jsou cizinci, kteří v České republice pobývají legálně, jsou zde dlouhodobě usazeni, mají povolen trvalý nebo přechodný pobyt, nebo získali statut uprchlíka či doplňkovou ochranu. Poradna pomáhá s problémem procesu začleňování do nového prostředí, omezenou schopností komunikace či odlišností ve způsobu života v soukromí i na veřejnosti. Posláním poradny je pomoc s adaptací a integrací, prevence negativních jevů, hájení lidských práv. Snaží se, aby se cizinec stal rovnocenným členem české společnosti.

V roce 2008 měla poradna přibližně 750 klientů. Nejčastějším problémem, se kterým se cizinec na poradnu obrací, je pomoc při hledání zaměstnání, vyřízení sociálních dávek na úřadě, hledání bydlení v České republice. Možnost získání integračních bytů v České republice je téměř nulová. Někteří klienti se na poradnu obrací pravidelně, když si s nějakou životní situací neví rady. Pracovníci poradny s cizincem provedou pohovor za účelem zjištění problému a společně s klientem navrhnou řešení, které mu pomůžou zrealizovat. Pohovor s cizincem trvá přibližně jednu hodinu. Pracovník poradny musí v cizinci vzbudit důvěru, aby se jim svěřil s problémem, přijal nabízené řešení a měl snahu jej i realizovat. Ve vyjímecných případech se pracovník dostaví i za klientem do místa bydliště, je-li třeba nemocen a věc nesnese odkladu. Pracovník doprovází klienta i na úřady a pomáhá mu při náročnějších jednáních. Klienti, kteří poradnu oslovili, mají v jejích pracovníky důvěru a svěřují se jim i s problémy rodinnými a osobními, které jim taktéž pomáhají řešit, jako například domácí násilí či drogová závislost.

4.3.2 Sdružení pro integraci a migraci (SIMI)

Sdružení pro integraci a migraci je taktéž neziskovou organizací, která poskytuje obdobné služby jako Poradna pro integraci. „Nedílnou součástí jejich aktivit je i působení na širokou veřejnost s cílem rozvíjet toleranci, potírat xenofobii a rasismus.“³⁴ I tato organizace sídlí v Praze a vznikla spojením Poradny pro uprchlíky

34 *Sdružení pro integraci a migraci* [online]. 2006 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupný z WWW:

a Centra pro otázky migrace. Od roku 1992 organizace pracovala pod názvem Poradna pro uprchlíky a po sloučení s Centrem pro otázky migrace v roce 2008 přijala nový název Sdružení pro integraci a migraci.

4.3.3 Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

Jedná se o organizaci, která má na území České republiky více poboček, a to v Praze, Brně, Českých Budějovicích a Plzni. Vznikla v roce 1991 v Praze a o další pobočky se rozšířila v roce 2005. Je to další nevládní nezisková organizace zabývající se právní, sociální a psychologickou pomocí uprchlíkům a ostatním cizincům na našem území. „Pravidelně navštěvuje pobytová střediska, azylová zařízení a zařízení pro zajištění cizinců v České republice, ve kterých pomáhá žadatelům o azyl v řešení jejich právních a jiných problémů.“³⁵ Zvýšenou pozornost věnují ohroženým skupinám mezi uprchlíky, a to dětem, ženám ve zranitelném postavení, osobám nemocným a osobám s různými typy postižení.

4.3.4 Meta o.s.

Meta je poradenské a informační centrum pro mladé migranty. Jeho služby jsou určeny cizincům ve věku šesti až třiceti devíti let bez rozdílu typu pobytu na území České republiky. Dále jsou určeny rodičům mladých cizinců, kteří řeší problémy spojené se vzděláváním svého dítěte a pedagogům, kteří řeší začleňování svých žáků cizinců do českého vzdělávacího systému. Pomoc Meta nabízí i při výběru školy a seznamováním se s jejím prostředím, přípravě na přijímací zkoušky, řešení problémů spojených se samotným studiem, s ubytováním i školným. Cílem této organizace je podporovat mladé migranty v rozvíjení dovedností, orientovat se v českém vzdělávacím systému a začlenění se do něj, ale i „podporovat odborné pracovníky, především pedagogy v rozvoji kompetencí pro práci s žáky a studenty – cizinci. Vytvářet a rozvíjet vhodné zázemí a prostředí pro jejich práci s žáky a studenty – cizinci. Zvyšovat informovanost veřejnosti o problematice migrace a vzdělávání cizinců.“³⁶

<<http://www.uprchlici.cz/cs/o-nas/kdo-jsme.html>>

35 *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. 2010 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.opu.cz/cz/o-nas/>>

36 *Meta* [online]. 2011 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.meta-os.cz/pic/5-meta-kdo-jsme.aspx>>

4.3.5 Člověk v tísní

Jedná se o obecně prospěšnou nestátní organizaci, „která vznikla jako humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě.“³⁷ Sídlo organizace je v Praze. Byla založena roku 1992, kdy byla její činnost prováděna ještě pod názvem Nadace Lidových novin. V roce 1994 se název nadace změnil na Člověk v tísní, nejdříve pod záštitou České televize a od roku 1999 pak jako obecně prospěšná společnost.

Organizace realizuje dlouhodobé rozvojové projekty a podporuje snahy o demokratizaci a dodržování lidských práv. Dopravuje zásilky s přímou humanitární pomocí a realizuje rozvojové projekty v různých zemích Evropy, Asie i Afriky, podporuje nezávislé novináře, obhájce lidských práv či představitele demokratické opozice. Společnost má i rozsáhlé projekty v České republice. Podílela se na odstraňování následků ničivých povodní v naší zemi v roce 2002. Jednalo se o nejrozsáhlejší operaci v historii společnosti. Organizace úzce spolupracuje s médii, aby se zvýšila informovanost české veřejnosti o situacích v zemích postižených válkami či totalitním režimem a o globálních problémech současného světa.

³⁷ *Člověk v tísní* [online]. 2006 [cit. 14. dubna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=176>>

5 EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části mé bakalářské práce jsem se zaměřila na vlastní pozorování rozdílů v samotné práci státních a nestátních organizací působících v oblasti migrace v České republice a postojem samotných migrantů na území České republiky k jednotlivým organizacím.

5.1 Pozorování

Vlastní pozorování práce ve státní organizaci je dáno mou profesní činností v oblasti migrace. Již jedenáct let působím u cizinecké policie. Při poznání práce nestátní organizace jsem využila v roce 2010 nabídky Petry Krátoškové, DiS., ředitelky organizace Poradna pro integraci a strávila jsem v její organizaci týden studijního pobytu, kdy jsem se plně začlenila do práce organizace. Na základě získaných vlastních zkušeností mohu tyto dvě organizace plně porovnat.

5.1.1 Základní body pozorování

Při samotném pozorování jsem se zaměřila na základní body, ve kterých jsem chtěla jednotlivé organizace porovnat:

- vybavenost pracovišť
- zabezpečení osobních dat klientů
- klientela
- přístup pracovníků ke klientům
- množství klientů

5.1.2 Výsledek pozorování

Při studijním pobytu jsem zjistila, že práce státní a nestátní organizace, byť jejich hlavní náplní je otázka migrace, se značně liší.

Na začátku bych se věnovala vybavení pracovišť. Dostatečné zázemí a vybavenost pracoviště je jedním z faktorů, který může ovlivnit kvalitu i kvantitu odvedené práce. Státní organizace má vybavení na střední úrovni. Je financována z prostředků státu. Klade se převážně důraz na vybavenost prostředí, které slouží pro styk s klienty. Státní organizace upřednostňuje používání databází, evidencí a počítačových programů, které jí co nejvíce usnadní práci s množstvím osobních dat

klientů, usnadní jejich vyhledávání a samotné evidování. Nemalá pozornost je věnována i na zabezpečení těchto dat před neoprávněným zneužitím. Technické vybavení kanceláří, jako množství a úroveň výpočetní techniky, tiskáren, kopírovacích přístrojů, scannerů a multifunkčních zařízení, jsou již na nižší úrovni oproti například soukromému podnikatelskému sektoru. O vybavení zázemí pro samotné pracovníky ani nemluvě. V porovnání s nestátní organizací je však vybavenost na dosti vysoké úrovni.

Nestátní organizace je neziskovou organizací a ve vybavenosti pracoviště je to patrné. Finanční prostředky získávají pouze z dotací ať již od České republiky, tak od Evropské unie, ale i od soukromých fyzických či právnických osob formou daru. Dle svých vnitřních stanov jsou oprávněni usilovat o získání daru nebo sponzorského příspěvku určeného pro organizaci. Za jeho získání jim např. v Poradně pro integraci náleží 15 % z výše hodnoty. I přes to je výše finančních prostředků pro vybavení pracoviště a zázemí pro pracovníky mizivá. Technické vybavení je na velmi nízké úrovni. Organizace pracuje v rámci evidence osob pouze se základními počítačovými programy (např. Excel). Důvodem je finanční náročnost pořízení kvalitnějších programů s větším zabezpečením dat. Veškeré finanční prostředky nestátní organizace jsou věnovány na pomoc a usnadnění integrace klientů do majoritní společnosti, což je více než chvályhodné.

I samotná práce s klienty je značně rozdílná. Nestátní organizace pracuje převážně s klienty, kteří hledají pomoc a dostaví se dobrovolně. Státní organizace pracuje s klienty, kteří ve většině případech mají povinnost se k jednání dostavit, jinak by se dopustili protiprávního jednání. Přístup samotných klientů k pracovníkům, i pracovníků ke klientům se u státní a nestátní organizace také značně liší. U nestátní organizace se ze strany pracovníka organizace jedná o pomoc cizinci, kdežto u státní organizace ve většině případů o dohlížení na dodržování zákonů České republiky za podmínky zůstat nestranný.

I u samotných cizinců se postoj k jednotlivým organizacím naprosto liší. Nestátní organizaci cizinec vyhledá v případě, že řeší problém, se kterým si neví rady, především z oblasti integrace do majoritní společnosti. Návštěva státní organizace je z jeho hlediska povinností nikoliv dobrovolnou návštěvou. Pracovníci nestátní organizace s klienty hovoří osobně v soukromí bez přítomnosti dalších osob. Snaží se v klientovi navodit pocit důvěry, aby se jim svěřil se všemi problémy úplně a pravdivě, aby mu mohli poskytnout co nejlepší služby a rady při řešení problému. S jednou osobou hovoří v průměru kolem jedné hodiny. V počtu přibližně 750 odbavených

cizinců za rok si organizace může tento úzký a časově náročný kontakt dovolit. Státní organizace například v Praze odbaví denně přibližně 120 klientů. Klienti jsou odbavováni na přepážkách. Nikdy pracovník nehovoří s klientem v soukromí. Řeší-li se s klientem složitější případ, je řešen v zázemí, nikoliv na přepážce, ale přesto jsou přítomni minimálně dva pracovníci, z důvodu zamezení korupčního jednání. Z výše uvedených důvodů se na nestátní organizaci obrací cizinci s větší důvěrou než na organizaci státní, byť pomoc obou je bezplatná.

5.2 Dotazník

Postoj samotných imigrantů na území České republiky k jednotlivým organizacím jsem se snažila zjistit pomocí dotazníku (příloha I). Dotazník jsem nechala vyplnit 50 cizincům pohybujících se v regionu Táborska. Jednalo se o různé státní příslušnosti, různé věkové skupiny (pouze starší 18 let), osoby různého pohlaví.

Základní úlohou dotazníku bylo zjistit, zda cizinci mají zkušenosti jak se státní tak nestátní organizací a jaký názor mají na pracoviště samotných organizací, přístup jejich pracovníků k problémům cizince i k jeho osobě a způsob řešení problému.

5.2.1 Výsledek dotazníku

Dle respondentů bylo zjištěno, že ve 48 případech z uvedených 50 vyplněných dotazníků mají cizinci zkušenost se státní organizací. Ve všech 48 případech se jednalo o návštěvu cizinecké policie ohledně prodloužení pobytu.

Všech 50 respondentů se na území České republiky zdržovalo v době vyplňování dotazníku oprávněně, což by předpokládalo, že všech 50 cizinců má zkušenost s cizineckou policií. Skutečnost, že dva dotazovaní cizinci cizineckou policií v České republice nikdy nenavštívili, si vysvětlují možností zastoupení dle správního řádu (§ 33 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád), který se na správní řízení vedená dle zákona č. 326/1999 Sb. vztahuje. Až jedna třetina cizinců možnosti zastoupení při řízeních o pobytu na území České republiky využívala. Od 1. ledna 2011 došlo k novele zákona č. 326/1999 Sb., která zastoupení na základě udělené plné moci v mnoha případech již nedovoluje. Tím je dán předpoklad, že i poslední 2 respondenti osobně navštíví pracoviště státní organizace zabývající se prodloužením pobytu v České republice. Novela z 1. ledna 2011 upravila i pravomoce v řízeních o udělení, prodloužení či zrušení přechodných a dlouhodobých pobytů, a proto cizinci již v těchto

věcech nebudou navštěvovat cizineckou policii, ale budou navštěvovat pracoviště Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky příslušné k těmto řízením.

S jinými státními organizacemi respondenti zkušenost neměli.

Ve všech 48 případech také cizinci uvedli, že s pracovištěm cizinecké policie byli spokojeni. Prostory pro klienty se jim zdály dostatečné, taktéž vybavení pracovníků policie. Na pracovišti se nacházelo dostatečné množství počítačů, tiskáren, telefonů. Ve větších městech, např. Praha, Mladá Boleslav, Brno byl jako zápor uváděn pouze nedostatek pracovníků na pracovištích policie, čímž se zvyšovala doba odbavení klienta.

Přístup samotných pracovníků uvádějí respondenti v 16 případech jako neosobní, stručný až nepříjemný a ve 32 případech naopak milý, příjemný. Ve všech 48 případech se pracovník problémy respondentů zabýval. Pouze v 1 případě nedovedl pracovník poradit, jinak ve všech ostatních 47 byl dán respondentům návod, jak věc řešit, nebo s nimi byla ihned vyřešena. Ani v jednom z 48 případů se respondent neseťkal ze strany pracovníka státní organizace s nevhodným chováním vůči jeho osobě ani s diskriminací.

S nestátní organizací má z 50 dotazovaných cizinců zkušenost pouze 1 respondent. Tento oslovil Sdružení pro integraci a migraci v Praze a požadoval pomoc při nostrifikaci jeho vysokoškolského vzdělání, jelikož si sám v této věci neuměl v České republice poradit. Uvedená organizace mu byla doporučena přítelem (taktéž cizincem). Vybavení na pracovišti uvedené organizace bylo útulné. Prostředí pro styk s klienty nevypadalo jako kancelář, ale jako odpočinková místnost vybavená křesílky a konferenčním stolkem, kde probíhalo jednání s klientem. Přístup samotného pracovníka byl velmi vstřícný. S respondentem nejprve navázal „osobní“ kontakt, kdy došlo na osobní představení celým jménem. Pracovník dal klientovi kartičku s veškerými kontakty na pracoviště organizace, aby se mohl s pracovníkem kdykoliv spojit. Poté, co si vyslechl problém respondenta, mu vysvětlil veškeré kroky, které musí učinit klient a které poté učiní organizace. Ze strany klienta se jednalo pouze o dodání dokladů o studiu organizaci, která za klienta poté vyřídila veškerou korespondenci s Ministerstvem školství v České republice. Veškeré služby organizace byly bezplatné. Ani na tomto pracovišti se respondent neseťkal ze strany nestátní organizace s nevhodným či diskriminačním chováním.

Jiní z dotazovaných cizinců nikdy služeb nestátní organizace nevyužili. 30

respondentů ani žádnou nevládní organizaci zabývající se otázkami migrace v České republice neznali. 17 respondentů si na název nevládní organizace vzpomělo: ve většině případech se jednalo o Organizaci pro pomoc uprchlíkům. Všech 49 zbývajících respondentů uvedlo, že by se na takovou organizaci nejspíš obrátili, kdyby potřebovali hlavně právní pomoc a poradenství.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo vysvětlení základních pojmů spojených s migrací a zřehlednění procesu azylového řízení v České republice. Práce měla také sloužit cizincům, kteří chtějí v České republice požádat o azyl, jako příručka a má jim pomoc zprůhlednit celý proces a zorientovat se v jednotlivých fázích řízení. Dále měla práce odpovědět na základní otázky týkající se řízení o udělení azylu, právní úpravy a pomoci cizincům na území České republiky. V empirické části práce jsem chtěla získat poznatky v oblasti práce státních a nestátních organizací zabývajících se imigranty a poznat jejich samotný přístup k cizincům.

V teoretické části bakalářské práce jsem úvodem vysvětlila základní pojmy spojené s tématem migrace. Dále jsem nastínila hlavní příčiny, proudy, výhody a nevýhody samotné migrace. Shrnula jsem legislativní úpravu migrace v České republice, zvláště pak zákon č. 326/1999 Sb. a zákon č. 325/1999 Sb. Dále jsem v teoretické části shrnula statistiky týkající se řízení o udělení azylu.

Ve druhé samotné kapitole jsem se věnovala průběhu řízení o udělení azylu v České republice a správním orgánem, který je k řízení příslušný.

Třetí kapitolou jsem přiblížila organizace, které se v České republice zabývají problematikou migrace. Jednalo se o mezinárodní, státní a nestátní organizace.

V empirické části jsem poté porovнала práci státních a nestátních organizací na základě vlastního pozorování a dotazníku.

Z výše uvedených kapitol mé bakalářské práce a zvláště pak z empirické části jsem došla k závěru, že práce obou organizací jak státní tak nestátní je v oblasti migrace nezbytná. Každá je zaměřená jiným směrem, a proto se vzájemně doplňují. Státní organizace dohlíží na dodržování zákona v oblasti migrace, povoluje pobyty na území České republiky, ukončuje pobyty, vede veškerou evidenci s pobyty spojenou, ze které čerpají i jiné státní organizace. Nestátní organizace cizincům spíše pomáhá v oblasti samotné integrace, jako hledání zaměstnání, ubytování, jednání na úřadech.

Samotní migranti hodnotí organizace zabývající se otázkami migrace na území České republiky kladně. Na pracovištích je s nimi vždy hovořeno slušně, nejsou ze strany pracovníků nijak diskriminováni. Vybavení pracovišť hodnotí dostatečně a poradenské služby jsou u obou organizací na vysoké úrovni. Zkušenosti s nevládní organizací má menší množství cizinců v České republice. Z dotazníku vyplývá, že

obrátili se cizinec na nevládní organizaci, jedná se již o problém spíše osobního složitějšího charakteru, kdy potřebuje například i právní poradenství nebo pomoc při jednání na úřadech, což státní organizace ze své zákonné pozice poskytnout nemůže. Vznese-li cizinec takovýto požadavek či dotaz na státní organizaci, je mu ze strany pracovníka doporučeno obrátit se nestátní organizaci, která mu s tímto problémem může pomoci. Spolupráce mezi státní a nestátní organizací je z mých zkušeností vzájemná, což přispívá k větší spokojenosti klientů na obou stranách.

Kdyby chyběla práce státní organizace, stala by se samotná imigrace v našem státě nekontrolovatelnou. Při absenci práce nestátní organizace by z imigrantů na našem území vznikala izolovaná getha, která by pak již nebylo možné integrovat do majoritní společnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Při tvorbě této bakalářské práce byly využity následující zdroje:

Literární zdroje

1. DAVID, V., aj. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2006. 447 str. ISBN 80-7201-628-8
2. CHYTIL, D., aj. *Cizinci v České republice*. 10. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2010. 246 str. ISBN 978-80-250-2039-5
3. KING, R. *Atlas lidské migrace*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta a. s., 2008. 192 str. ISBN 978-80-204-1706-0
4. KRAUS, J. a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Český Těšín: Těšínská tiskárna, a.s., 2007. 879 str. ISBN 978-80200-1351-4
5. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Informační publikace pro cizince*. 1. vyd. Praha: Kufr s.r.o., 2009. 95 str. ISBN 978-80-254-5998-0
6. ONDRUŠ, R. *Správní řád – nový zákon s důvodovou zprávou a poznámkami*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. 515 str. ISBN 80-7201-523-0
7. PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu*. 4. vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2007. 511 str. ISBN 978-80-7201-686-0
8. SKALKOVÁ, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Červený Kostelec: Severografia, 1983. 204 str. ISBN 14-411-83

Elektronické zdroje

1. *Člověk v tísní* [online]. 2006 [cit. 2011-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=176>>
2. *Demografie – Migrace* [online]. 2009 [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_migrace=>>
3. *Dokumentační středisko pro lidská práva* [online]. 1999 [cit. 2011-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.kozy.cz/lp/zakony/index.htm>>
4. *Media guru – Kvantitativní výzkum* [online]. 2011 [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.mediaguru.cz/medialni-slovník/23/1062.html>>
5. *Meta* [online]. 2011 [cit. 2011-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.meta-os.cz/pic/5-meta-kdo-jsme.aspx>>

6. *Mezinárodní ochrana* [online]. 2005 [cit. 2011-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/azyl.html>>
7. *Mezinárodní organizace pro migraci* [online]. 2005 [cit. 2011-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://iom.ecn.cz/o-nas.shtml>>
8. *Odbor azylové a migrační politiky* [online]. 2011 [cit. 2011-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-azylove-a-migracni-politiky.aspx>>
9. *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. 2010 [cit. 2011-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.opu.cz/cz/o-nas/>>
10. *Sružení pro integraci a migraci* [online]. 2006 [cit. 2011-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.uprchlici.cz/cs/o-nas/kdo-jsme.html>>
11. SOMR, M. *Základní metody výzkumu* [online]. České Budějovice, 2007 [cit. 2011-04-05]. Dostupný z WWW: <www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/kat_ped_62141/zakladni_metody_vyzkumu.doc>
12. *Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky – Základní informace* [online]. 2005 [cit. 2011-04-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.cz/zakladni/?cid=10>>
13. *Wikipedie* [online]. 2011 [cit. 2011-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Vykonatelnost>>

Právní normy

1. Česká republika. Zákon č. 326/1999 ze dne 30.11.1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně a doplnění dalších zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106, s. 7406-7447. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/sb106-99.pdf>>
2. Česká republika. Zákon č. 325/1999 ze dne 11.11.1999 o azylu a o změně a doplnění dalších zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106, s. 7385-7405. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/sb106-99.pdf>>

SEZNAM GRAFŮ

Při tvorbě této bakalářské práce byly použity grafy:

Graf 1: Vývoj počtu žadatelů o azyl v České republice

Graf 2: Vývoj počtu cizinců s uděleným azylem v České republice

Dotazník k bakalářské práci na téma Migrace v České republice

Státní příslušnost:

Pohlaví: MUŽ ŽENA (nehodící se škrtněte)

Věk:

1) Navštívil/a jste někdy jakoukoliv pobočku státní organizace České republiky zabývající se otázkami migrace, jako jsou Odbor azylové a migrační politiky, Správa uprchlických zařízení, cizinecká policie?

ANO NE (nehodící se škrtněte)

V případě ANO, tak kterou:

Pokud jste na otázku č. 1 odpověděl/a NE, tak otázku č. 2,3 vynechte.

2) Jak se Vám líbilo vybavení výše uvedeného pracoviště? Líbilo se Vám prostředí pro styk s klienty, technické vybavení (PC, tiskárny, telefony, scanery), bylo pro práci dostatečné?

3) Jaký byl přístup samotných pracovníků výše uvedeného pracoviště k Vám a Vaším problémům? Byla Vám věnována dostatečná pozornost? Byly Vám poskytnuty dostatečné informace? Byl s Vámi Váš problém, který jste na uvedeném pracovišti řešil/a, plně zkonzultován? Dostal/a jste vyčerpávající odpověď a návod, jak problém vyřešit nebo jste musel /a vyhledat ještě jiného odborníka, který Vám pomohl?

4) Navštívil/a jste někdy jakoukoliv pobočku nestátní organizace České republiky zabývající se otázkami migrace, jako jsou Poradna pro integraci (PPI), Sdružení pro integraci a migraci (SIMI), Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU), Meta, Člověk v tísni, atd.?

ANO x NE (nehodící se škrtněte)

V případě ANO, tak kterou:

Pokud jste na otázku č. 4 odpověděl/a NE, tak otázku č. 5,6 vynechte a přejděte k otázce č. 7.

Pokud jste na otázku č. 4 odpověděl/a ANO, tak vyplňte otázku č. 5, 6 a otázku č. 7 vynechte.

5) Jak se Vám líbilo vybavení výše uvedeného pracoviště? Líbilo se Vám prostředí pro styk s klienty, technické vybavení (PC, tiskárny, telefony, scanery), bylo pro práci dostatečné?

6) Jaký byl přístup samotných pracovníků výše uvedeného pracoviště k Vám a Vaším problémům? Byla Vám věnována dostatečná pozornost? Byly Vám poskytnuty dostatečné informace? Byl s Vámi Váš problém, který jste na uvedeném pracovišti řešil/a, plně zkonzultován? Dostal/a jste vyčerpávající odpověď a návod, jak problém vyřešit nebo jste musel /a vyhledat ještě jiného odborníka, který Vám pomohl?

7) Znáte nějakou nestátní organizaci České republiky zabývající se otázkami migrace? Víte, s jakými problémy by jste se na takovou organizaci mohl/a obrátit?

Děkuji za vyplnění.